

MONGOLIJA – DEŽELA BREZMEJNEGA MODREGA NEBA

// Janez Mihovec

Značilna mongolska pokrajina – brezmejna stepa in budistični samostan

Tisto, kar človeku v Mongoliji vzame sapo, sta njena prostranost in praznina hkrati. Na površini osemdesetih Slovenij živi le tri milijone prebivalcev, od tega polovica v prestolnici Ulan Bator, vsi preostali pa na podeželju – v manjših opečnatih mestecih, pokritih z živobarvno pločevino, lesenih vaseh in predvsem šotorih. Morda najpomembnejša značilnost pokrajine so neskončne črede živine in domačini, za katere se zdi, da so zrasli na konjih.

Potovanje po tako raznoliki in težko prehodni deželi je pravcati izziv. Ulan Bator kot milijonsko mesto je morda v prometnem smislu podoben vzhodnoevropskim prestolnicam – rastoče mesto, ki buhti od življenja in je natrpano z avtomobili. Takoj ko zapustiš glavno mesto, ostane le še glavna prometnica, ki se vleče od severa proti jugu, od ruske do kitajske meje in se z njo običajne prometnice končajo. Vse preostalo so samo še kolovozi,

ki brez kakšnega posebnega reda potekajo v vseh smereh. Po stanju kolovozov je mogoče določiti celo obseg prometa. Zelo preprosto – tam, kjer je prometa malo, je kolovoz v določeno smer le eden, tam, kjer ga je veliko, pa se prek pokrajine zvija kar pet do šest »tirov« hkrati.

»ŠPARTANSKO« POTOVANJE

Enako se tudi popotnikovo bivanje in prehrana v takšni pokrajini spremenita v čisti minimum. Le tu in tam v kakšnem majhnem mestecu obstaja trgovina z najosnovnejšimi dobrinami. Vse, kar človek potrebuje, mora tovoriti s sabo in biti ves čas pozoren na to, v kakšnem stanju in obsegu sta zalogi hrane in vode. Nič drugače pa ni s prenočevanjem. Prespati je mogoče le v lastnih šotorih ali pa pri domačinih v usnjenih šotorih, jurtah, ki jih tu imenujejo geri. V vsakem primeru gre tudi v tem primeru le za šotore in takšno je tudi udobje v njih – špartansko.

Dežela je orjaška in potovanje po njej pomeni precejšno fizično preizkušnjo, zato se naj za poto-

V osrčju Azije sredi neskončnih step leži skrivnostna dežela tajg, gora, puščav in predvsem brezmejnih step. Še pred desetletji popolnoma izolirano območje nomadov se je zdaj odprlo svetu in se bliskovito spreminja. To je dežela čudovite favne in flore.

Površina: **1.566.000 km²**
Št. prebivalcev: **3 milijone**
Št. vrst ptic: **502**
Št. globalno ogroženih vrst ptic: **30**

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

labodja gos
(*Anser cygnoides*),
srpasti krehelj
(*Mareca falcata*),
mali duplar
(*Columba eversmanni*),
kirgiška sadža
(*Syrhaptes paradoxus*),
daljnovzhodni hudournik
(*Apus pacificus*),
snežni žerjav
(*Leucogeranus leucogeranus*),
ovratničarska droplja
(*Chlamydotis undulata*),
kitajska čopasta čaplja
(*Ardeola bacchus*),
kavkaški škrlatec
(*Carpodacus rubicilla*),
mongolski trobentar
(*Eremopsaltria mongolica*),
kavkaška listnica
(*Phylloscopus lorenzii*)

SNEŽNI ŽERJAV
(*Leucogeranus leucogeranus*)

foto: **Tuvshintugs Sukhbaatar**

vanje po Mongoliji odloči le tisti, ki ima precejšnjo mero potrpežljivosti. Popotniki smo bili čez noč nagneten v majhen prostor, vsak prosti kotiček je bil zaseden s prtljago, hrano in vodo. Možnosti za higieno v običajnem smislu so bile omejene na minimum. Količina denarja tukaj ni igrala posebne vloge. Kupiti ni bilo mogoče praktično ničesar razen osnovnih dobrin, nastanitvenih možnosti različnih kakovosti pa tudi ni bilo: za vse so bili na voljo šotori bolj ali manj enake kakovosti.

MONGOLSKI ŽIVELJ

Prostrana dežela ima raznolika klimatska območja, zato je tudi vrstno bogastvo živih bitij v njih veliko – tajga z neskončnimi macesnovimi gozdovi in jezери, visokogorje s povprečno 1500 m n. v. (najvišji Tavan Bogda meri 4374 m), polpuščavsko območje z bornimi travniki ter posameznimi puščavskimi jezerci, slavna puščava Gobi in stepa. Slednja obsega velik osrednji del države, kjer se pase pretežni del 50-milijonske mongolske črede živine. Posledično gre za ekološko najbolj ogrožen

TEMPELJ v stari
mongolski prestolnici
Karakorum

SIPINE Khorgoyn
els na kitajski meji

**RICHARDSONOVA
TALNA VEVERICA**
(*Urocitellus richardsonii*)

Znamenita dvogrba
BAKTRIJSKA KAMELA
(*Camelus bactrianus*)

Na poti po puščavi Gobi -
SIPINE KHORNGYN ELS segajo
več sto metrov v višino.

LABODJA GOS (*Anser cygnoides*)
foto: Tone Trebar / www.naturephoto-tone.com

del Mongolije, saj preveliko število živine posledično pomeni pretirano pašo in erozijo.

V Mongoliji živi 136 vrst sesalcev. Med njimi velja posebej omeniti divjega konja, iz katerega izhajajo vse udomačene konjske pasme – konj Przewalskega oz. mongolski divji konj (*Equus przewalskii*). Od večjih sesalcev je impozanten gobijski medved (*Ursus arctos gobiensis*), ki poseljuje puščavo Gobi. Njegova populacija šteje le še med 15 in 20 osebkov. Izjemno redek je tudi snežni leopard (*Panthera uncia*). Med potovanjem po stepski pokrajini smo videli ogromno richardsonovih talnih veveric (*Urocitellus richardsonii*) in tarbaganovih svizcev (*Marmota sibirica*). Na skrajnem jugu, v puščavi Gobi, živi znamenita dvogrba baktrijska kamela (*Camelus bactrianus*). Prava paša za oči: bistveno je večja od enogrbne kamele, vsako jesen ji zraste dolga rjava dlaka, ki ji pomaga preživeti ostro zimo.

Plazilci in dvoživke so zaradi podnebja v manjšini – le 29 vrst plazilcev in osem vrst dvoživk. Ribe žive le v večjih rekah, saj vse manjše reke ob povprečnih

januarskih temperaturah, ki dosežejo 25 stopinj pod ničlo, zamrznejo v celoti.

PTICE MONGOLIJE

Navkljub dejstvu, da Mongolija leži na selitveni poti, ptic ni tako lahko videti. Še največ jih je ob jezerih in v človeških naseljih. Jezera pomenijo počivališče za kar šest vrst žerjavov. Še posebej mi je padel v oči snežni žerjav (*Leucogeranus leucogeranus*) – snežno bela ptica z rožnatimi nogami in vpadljivim rdečim kljunom in obrazno masko. Labodja gos (*Anser cygnoides*) me je očarala zaradi velike postave in dolgega vratu. Gnezdi sicer v Mongoliji, a je redka v naravi. Jezera pa privabljajo tudi »riboljubce«, kot so čudoviti jezerec (*Haliaeetus leucoryphus*), veliko vrst galebov in čiger.

Ob človeških naseljih smo opazovali različne predstavnike iz družine vran. Blizu naselij so običajno tudi črede živine, posledično tudi odpadki, ki privabljajo himalajske plešce (*Gyps himalayensis*), rjave jastrebe (*Aegypius monachus*), azijske (*Buteo*

KHOVSOI JEZERO - mogočne prelomnice v zemeljski skorji se nadaljujejo od Bajkalskega jezera daleč v Mongolijo.

RJAVI JASTREB (*Aegypius monachus*)

foto: večinoma Janez Mihovec

Jastrebova soteska je oaza sredi neskončne puščave.

hemilasius) ter rjaste kanje (*Buteo rufinus*) itd. Ko smo jahali po tajgi, so se po gozdu spreletavali orientalski srakoperji (*Lanius schach*).

Ena največjih znamenitosti Mongolije pa so prav gotovo kraljevi orli (*Aquila heliaca*). Domačini jih žal kot mladiče kradejo iz gnezd in z dolgotrajnim treningom usposablajo za lov. Mongoli lovijo izključno s samicami, starimi do osem let. Potem jih izpustijo, da si poiščejo partnerja in ustvarijo nov rod. V vmesnem času pa so te čudovite ptice tudi precej žalostna turistična znamenitost. Ob turističnih točkah so na voljo turistom, ki se z njimi fotografirajo. Precej bedna, a na srečo začasna usoda za ptice, ki bi morale letati visoko na nebu.

NARAVOVARSTVO BUDISTIČNE DEŽELE

Resni ekološki problem celinske države med Rusijo in Kitajsko je gotovo prevelika masa živine, ki v nekaterih predelih države preveč popase stepo. Mongoli so zaščitili precejšnji del države z razgla-

V Mongoliji živi 502 vrst ptic, pri čemer je selivk kar 78 odstotkov. Trideset od njih je na seznamu globalno ogroženih vrst.

sitvijo 14 narodnih parkov, a žal precejšnji del teh območij »uživa« varstvo le na papirju in se tako s pašo ni kaj dosti spremenilo. Velika sreča je, da je dežela redko naseljena in tako naravni viri navkljub vsemu niso pretirano izkoriščani.

Precejšen del 20. stoletja je bila Mongolija strogo izolirana budistična država, v katero tujci praktično niso imeli vstopa. To se je začelo spreminjati v 90.-ih letih, ko smo to skrivnostno deželo odkrili zahodnjaki. Iz lastnih izkušenj lahko rečem le naslednje: dežela človeka preprosto očara. Ima pravzaprav vse – neskončne stepe, številna jezera, mogočne gore in neverjetne puščave, dobrovoljne in odprte ljudi, za povrh pa še vedno v precejšnji meri neokrnjeno naravo.